

Ministerstvo školstva Slovenskej republiky

Učebné osnovy

pre denné nadstavbové štúdium
s vyučovacím jazykom maďarským

SLOVENSKÝ JAZYK A LITERATÚRA

**Schválilo Ministerstvo školstva SR 3. 6. 1998 pod číslom 1319/98-41
s platnosťou od 1. 9. 1998**

Slovenský jazyk a literatúra v dvojročnom dennom štúdiu

Ročník	I.	II.
Týždenné hodiny	2	2
Ročne	66	60
Jazyk	44	40
Literatúra	22	20

Úvodné poznámky

Cieľom vyučovania slovenského jazyka a literatúry v dvojročnom dennom nadstavbovom štúdiu s vyučovacím jazykom maďarským je neustále upevňovať, dopĺňať a naďalej rozvíjať vedomosti, zručnosti a návyky žiakov v počúvaní, čítaní, ústnom a písomnom vyjadrovaní tak, aby sa slovenský jazyk využil ako komunikatívny prostriedok v rámci spoločenského styku a pracovných činností. Významnou úlohou je vzbudiť záujem žiakov o slovenský jazyk, pričom aj pestovať kladný vzťah k slovenskému jazyku.

Praktické, komunikatívne zameranie učebného predmetu vyžaduje, aby hlavnými zložkami boli konverzácia a sloh. Žiaci majú rozvíjať svoje zručnosti a návyky, reagovať na každodenné životné situácie. Základom je metóda rozhovoru podľa okruhov uvedených v učebných osnovách.

Vo vyučovaní slohu na konverzačných a odborných textoch treba viesť žiakov k tomu, aby sa naučili jednoducho, zreteľne a správne ústne a písomne štylizovať, pričom treba prihliadať k úlohám, ktoré budú musieť žiaci riešiť v súvislosti s odborným výcvikom napríklad: ústne alebo písomne reprodukcie počutého alebo písaného textu, rozhovory – dialógy, opisy pracoviska, pracovných nástrojov a činností, pre ktoré sa žiaci pripravujú, vybavovanie rozličných a praktických administratívnych písomností. Úlohou vyučovania konverzácie a slohu je aj rozvíjanie počúvania a čítania s porozumením.

Vyučovanie gramatiky zahŕňa potrebné teoretické poznatky na ich praktické využívanie v ústnom a písomnom prejave. Majú sa zdokonaľovať v správnej výslovnosti, získať správne zručnosti aj sústavnou prácou s Pravidlami slovenského pravopisu (úvodná a slovníková časť), Príručkou slovenského pravopisu pre školy, Krátkym slovníkom slovenského jazyka, Pravidlami slovenskej výslovnosti, Etymologickým a čiastočne aj frazeologickým slovníkom slovenského jazyka.

Zásadnou požiadavkou jazykovej kultúry je ovládanie morfológie a pravopisu, čo treba jednak upevňovať, jednak prehlbovať. Rozsah a mieru precvičovania morfologickej, pravopisnej a výslovnostnej normy treba modifikovať podľa jazykovej úrovne žiakov. Okrem písania treba spájať gramatiku s praktickým rozprávaním až dialogizáciou, t. j. vytvoriť situačné motivické jednotky.

Súvislé ústne a písomné vyjadrovanie podporuje aj čítanie literárnych ukážok. Žiaci si osvojujú správne čítanie literárnych textov, reprodukovujú ich pomocou slovníka, čím sa obohacuje ich slovná zásoba. V reprodukcii sa učia vystihnúť podstatu a hlavnú myšlienku textu.

Žiaci sa zdokonaľujú aj v orientácii v odbornom texte: vyhľadať kľúčové slová, zostaviť osnovu, tézy, zvládnuť novú terminológiu, členenie textu na logické celky prípadne odstavce. Literárne ukážky formujú základné charakterové vlastnosti a cibrta estetický vkus žiakov.

Pri vyučovaní slovenského jazyka má veľký význam osobnosť pedagóga pri usmerňovaní poznatkov z uvedenej oblasti, rozširovaní a využívaní slovnej zásoby, správnych

odborných termínov a vstúpovania potreby poznávania a ovládania jazyka. Umožniť žiakov čo najčastejšie rozprávať o aktuálnych udalostiach, o filmových a divadelných predstaveniach, vysielanie rozhlasu a televízie, o odborných tematických celkoch, pritom využívať najhodnejšie názorné pomôcky, ako magnetofón, gramofón, diafilm, umelecké obrazy, kresby a iné. Žiakov treba motivovať ja piesňami, veselými príbehmi, prísloviami, frazeologizmami, hádankami, anekdotami atď.

Treba dbať dôsledne o rozvíjanie intelektuálnej, mravnej a citovej stránky osobnosti žiakov.

Učebné osnovy majú rámcový charakter. Tematické okruhy môže vyučujúci upraviť, doplniť podľa odborného zamerania žiakov a miestnych podmienok. Konverzáciu, slohové cvičenia a jazykový výcvik má právo účelne redukovať alebo rozširovať na základe počtu týždenných vyučovacích hodín vyučovania slovenského jazyka.

1. ročník (66 hodín ročne)

Jazyk (44 hodín ročne)

A) Konverzácia (16)

Témy na rozvíjanie rečových zručností:

Spomienky na prázdniny; Práce v školských záujmových krúžkoch; Ako sa správať v spoločnosti?; Cestovanie, výlety; Zimné a letné športy; Krásy a pamätihodnosti Slovenska; Obchod a služby; Ovládať cudzie jazyky; Rozhlas, televízia, tlač; Starostlivosť o zdravie človeka; Príprava jedál na hostinu; Sviatky na Slovensku; Stravovanie v reštaurácii; Prírodné bohatstvá našej vlasti; Poľnohospodárska výroba v súčasnosti; Režim dňa v škole; Zvieratá v živote človeka; Priemyselné centrá na Slovensku.

B) Sloh (15)

Dialógy z každodenného života: rozprávanie zážitkov, príhody.

Reprodukcia obsahu počutého alebo prečítaného textu. Osnova textu.

Stručná správa a oznámenie. Súkromný list. Hlásenie, oznámenie a pozvanie.

Opis pracovného postupu a jednoduchého výrobného procesu, opisy predmetov (strojov a nástrojov).

Systematická práca so slovníkmi. Využívanie Príručky slovenského pravopisu, Pravidiel slovenského pravopisu, Krátkeho slovníka slovenského jazyka, Malého frazeologického slovníka, Malého synonymického slovníka, Slovníka cudzích slov, Prekladového slovníka maďarsko-slovenského a slovensko-maďarského ako aj výkladového slovníka.

C) Gramatika (13)

Utvrdenie, prehĺbenie a rozšírenie poznatkov z predchádzajúcich ročníkov ZŠ.
Znelostná asimilácia.

Výslovnosť a pravopis slovenských hlások. Písanie dvojhlások, rytmické krátenie; písanie i – y v koreni a príponách. Vybrané slová.

Tvorenie a používanie správnych tvarov chybných slovných druhov, najmä zhoda prídavného mena s podstatným menom v rode, čísle a páde, tvary privlastňovacích prídavných mien a zámen, dokonavé a nedokonavé slovesá, zvrtné a nezvrtné slovesá atď. Tvorenie a obmieňanie jednoduchých viet na základe spájateľnosti slov: odlišnosti od maďarského jazyka. Pravopisné, tvaroslovné a výslovnostné cvičenia.

Literatúra (22 hodín ročne)

Literárne čítanie

1. Úvod do čítania súvislých literárnych textov. Nadobudnutie zručností pohotovo reagovať v ústnom prejave. Precvičovanie ústnej reprodukcie textu, orientácia v texte, pochopenie a vyjadrenie základnej myšlienky textu, zostavenie osnovy. Získať prehľad a poznatky o výpisku (excerpt) formou precvičovania. Urobiť záznamy z čítania záujmových kníh a časopisov.

2. Ľudová slovesnosť – prejav umeleckej tvorby ľudu.

Žánre ľudových rozprávok – fantastické, humoristické, historické, realistické, zvieracie a iné. Čítanie ukážok, samostatná voľná a tvorivá reprodukcia, dramatizácia rozprávok podľa zostavenej osnovy.

Báje a povesti. Rôzne miestne povesti, rozprávajúce o zakladaní a vzniku miest, dejín, hradov a pod.

Stredoveká literatúra – staroslovienčina.

Literatúra po zániku Veľkomoravskej ríše a po vzniku Uhorského štátu.

Základy obrodeneckej literatúry a začiatok klasicizmu.

Romantizmus – začiatok spoločenského národného uvedomovania Slovákov.

Realistické chápanie skutočnosti – vývoj, príčinné súvislosti, špecifické riešenie konfliktov.

Porovnanie vývoja slovenskej a maďarskej literatúry v jednotlivých spoločensko-politických a kultúrno-umeleckých obdobiach.

3. Besedy o prečítaných knihách, úryvkov z literárnych diel, návšteva filmových a divadelných predstavení, návšteva knižníc, výstav, múzeí a pod. Využívanie regionálnych literárnych a kultúrnych pamiatok.

2. ročník (60 hodín ročne)

Jazyk
(40 hodín ročne)

A) Konverzácia (14)

Témy na rozvíjanie rečových zručností:

Ako trávime voľný čas?; Učíme sa cudzie reči; Návšteva divadelného a filmového predstavenia; Bezpečnosť pri práci; Listujeme v odborných časopisoch; Rozvoj vedy a techniky; Školský systém v SR; Aktuálne politické udalosti; Partnerské vzťahy; Rodinné

zvázky; Umenie a gýč; Naše nerastné bohatstvo; Na hodine zemepisu; Moderný byt; Ako si predstavuje život v roku 2000?; Telesná výchova a šport; Nakupovanie na trhu.

B) Sloh (14)

Dialógy bežného života; Reprodukcia obsahu počutého alebo prečítaného textu.

Zostavenie zostavy o uvedenom texte. Rozprávanie o návšteve divadla a filmu.

Podakovanie, ospravedlnenie, blahoželanie, vyjadrenie sústrasti, požiadanie o informáciu, oznámenie, hlásenie, výzva, pozvanie.

Objednávka, reklamácia, potvrdenka, splnomocnenie.

Životopis, žiadosť, prihláška. Vyplnenie rozličných tlačív a dotazníkov.

Štylizračné cvičenia.

Zhrnutie učiva a upevnenie učiva.

C) Gramatika (12)

Tvorenie a obmieňanie jednoduchých viet na základe spájateľnosti slov.

Základné poučenie o slovnej zásobe. Jednovýznamové a viacvýznamové slová.

Využívanie synonym, homonym a antonym. Odborná terminológia. Ustálené slovné spojenia.

Tvorenie slov predponami, príponami a skladaním. Pravopis značiek a skratiek.

Obohacovanie slovnej zásoby (neologizmy, cudzie slová). Tvorenie priraďovacích

a podrad'ovacích súvetí (porovnať s maďarčinou). Interpunkcia. Transformácia jednoduchej vety prípadne polovetnej konštrukcie na súvetie a naopak.

Upevňovanie a systematizácia učiva po celý rok.

Literatúra

(20 hodín ročne)

Literárne čítanie

1. Utvorenie poznatkov z predchádzajúceho ročníka. Vzťah medzi literárnou a ľudovou slovesnosťou. Prenikanie prvkov ľudovej slovesnosti do literárnej tvorby. Slovesné umenie a iné druhy umenia; funkcia literatúry.

2. Vznik a vývoj slovenskej literárnej moderny.

Sociálno-funkčná a avandgardná línia slovenskej literatúry medzivojnového obdobia.

Významní predstavitelia lyrizovanej prózy.

Základné diela dramatickej tvorby prvej polovice 20. storočia.

Povojnová próza a dozvuky SNP v dielach realistických autorov.

Povojnová poézia s pokračovaním k najnovšej slovenskej poézii. Žánrová diferencovanosť súčasnej slovenskej prózy.

Tvorivá interpretácia odporúčaného prozaického diela vo svojej mnohorakosti, príčinnosti a následnosti vzťahov. Dokázať porovnať dve alebo viaceré diela, postavy, konflikty, jazykové a umelecké prostriedky.

Čítanie a beseda o prečítaných ukážkach z tvorby odporúčaných autorov. Vladimír Mináč, Ladislav Mňačko, Fratišek Hečko, Alfonz Bednár, Rudolf Jašík, Milo Urban, Peter Karvaš, Ladislav Ballek ... – podľa individuálneho výberu pedagóga a žiakov.

Čítanie prístupných ukážok z populárno-náučnej literatúry, s cestopisnej literatúry a mládežníckych časopisov.

Beseda o knihách, návšteva a využívanie filmových a divadelných predstavení, výstav, knižníc, múzeí. Využívanie regionálnych literárnych a kultúrnych pamiatok.

Riadenie učebného procesu

Učebné osnovy majú rámcový charakter, vylučujú presnú inštrukciu, príkaz, dogmatický postup k odporúčanému obsahu a rozsahu tém (autorov, literárnych diel, úryvkov), využívaniu metód, štrukturácii vyučovacích hodín, čítaniu a interpretácii literárnych diel. Predpokladajú tvorivý diferencovaný prístup vo všetkých fázach prípravy a realizácie vyučovacieho procesu a uplatňovanie činnostného princípu. Rozhodujúcim činiteľom je učiteľ. Jeho erudícia a pedagogické majstrovstvo, láska a hlboký vzťah k slovenskej literatúre.